ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СВИНАРСТВА

А.М. Хохлов, д-р с.-г. наук, проф. (*ДБТУ, Харків*)
О.Б. Шевченко, канд. с.-г. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)
А.С. Федяєва, канд. с.-г. наук, доц. (*ДБТУ, Харків*)
В.О. Юхно, асист. (*ДБТУ, Харків*)

Свинарство є одним з найпростіших бізнесів, оскільки його процеси типові і системні. Останнім часом зросла активність в контролі показників роботи ферм, що свідчить про підвищений інтерес до ефективності в тваринництві.

У Північній Америці свинарство успішно функціонує, незважаючи на те, що на фермах працюють найняті працівники. Це ставить під сумнів стереотип про необхідність сімейного бізнесу у свинарстві. Галузь показує високий рівень організації та ефективності, тому що у світі спостерігається зростання споживання свинини, що створює попит на її виробництво. Споживання свинини в Європі на людину на рік сягає вражаючих показників - в середньому 40 кг, а в країнах, де свинарство розвинене, ця цифра може досягати навіть 60-80 кг. Проте, Україна, на жаль, далека від цих показників. Наше середньорічне споживання свинини зменшилося з 14,5-15 кг до 11-12 кг на людину після початку війни. Головні причини такої ситуації - низька купівельна спроможність населення та висока ціна на свинину в Україні. Цікаво, що протягом останніх 10 років Україна імпортує від 10 до 30% свинини, що свідчить про те, що здешевліше придбати її за кордоном, ніж на внутрішньому ринку. Ця ситуація викликає потребу у подальшому розвитку свинарства в Україні, якщо країна прагне наблизитися до європейських стандартів споживання та забезпечити власну безпеку харчування.

Україна завжди прагнула збільшити поголів'я свиней, зберігаючи низьку собівартість виробництва, що потенційно може допомогти збалансувати світовий ринок свинини. Ринок свинини в Україні регулюється активно діючими асоціаціями, спільно з м'ясокомбінатами. Мета – забезпечити стабільний ринок і заробіток для свинарів. Деякі оператори планували збільшити маточне поголів'я через вирощування молодняку на власних фермах, значний внесок у відновлення галузі зробив імпорт чистопорідних і гібридних свиней. Так, починаючи з 2020 року для відтворення галузі імпортували понад 9,5 тисяч голів.

До війни, поголів'я основних свиноматок на сільгосппідприємствах зросло на понад 6,5%, що складає 14 тисяч голів, порівняно з попереднім роком. Цю інформацію надала асоціація "Свинарі України" (АСУ).

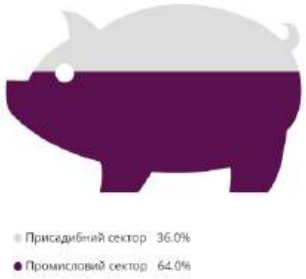

Рис. 1. Частка промислового поголів'я свиней на 01.01.2022

Нові дані показують, що 41% маточного поголів'я належить данській генетиці, а генетика PIC займає друге місце з 26% присутності на ринку. Французька генетика, така як Choice Genetics та Ахіом, складає близько 20% маточного поголів'я. Генетика компанії Genesus, яка з'явилася в Україні, має вже майже 1% частку.

У той же час, частка операторів, що працюють з вітчизняною генетикою, зменшується, зберігаючи практику роботи з міжгенетичними гібридами. Кожна 25-та промислова тварина в Україні є результатом змішування генетики, коли маточне поголів'я та кнурів чи спермопродукцію закуповують у різних постачальників.

АСУ зауважила, що наведений розподіл є умовним через те, що не враховувалася генетика батьківського стада та походження генетичного матеріалу для запліднення свиноматок.

На початку 2023 року поголів'я свиней в Україні знизилося до 4,95 млн голів, що на 11,8% менше, ніж рік тому. Це найнижчий показник з часів незалежності країни і вперше впав нижче позначки у 5 млн голів. За даними Державної служби статистики, кількість свиноматок зросла на 5,4% до 351,7 тис. голів порівняно з 2021 роком.

У професійних свиногосподарствах зменшилася кількість свиней на 12,1% до 3,14 млн голів, але кількість свиноматок збільшилася на 15,2% до 254,4 тис. голів. В господарствах населення зменшилася чисельність свиней на 11,2% до 1,8 млн голів, а кількість свиноматок скоротилася до 97,3 тис. голів (-13,7%).

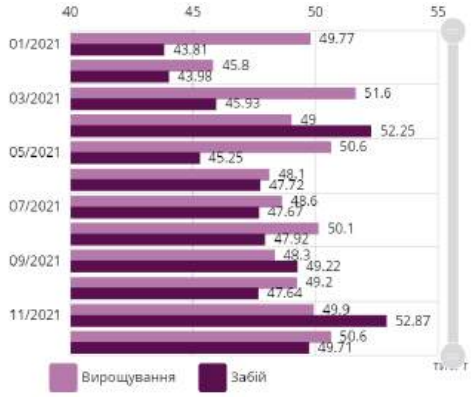

Рис 2. Помісячна динаміка вирощування та реалізації свиней на забій

Варто відзначити, що ці дані не включають тимчасово окуповані території і зони бойових дій. Інформація базується на фактично поданих звітах підприємств (звітність - 88%) і може бути коригована.

Що стосується планів на майбутьне , то за результатами опитування асоціації "Свинарі України", більшість виробників свинини не мають наміру змінювати свої плани на 2024 рік, незважаючи на невизначеність на ринку. Опитані оператори, що становлять 70% пропозиції промислового ринку свинини, в основному залишаються вірні своїм початковим планам. Хоча 2/3 опитаних свиногосподарств не очікують зміни ринкових обставин, 16% відчувають оптимізм, але лише 9% з них очікують стабільності, тоді як 7,5% оптимістів мають певні обмеження. Однак, 85% опитаних підтвердили, що залишають свої плани на 2024 рік без змін.

Оновлені дані провідних свиногосподарств України показують, що промислове свинарство країни представлене 63 підприємствами з 18 регіонів, які разом утримують понад 2 млн свиней, що становить більше 60% загального промислового поголів'я. Ці дані свідчать про стабільний розвиток галузі та впевненість українських свинарів у її перспективах. Хоча є деяке збільшення кількості утримуваного поголів'я порівняно з попереднім роком, проте загальна динаміка галузі залишається позитивною.

Рис. 3. Поголів'я свиней в Україні

Нажаль європейський Союз скорочує поголів'я свиней через обмеження та екологічні норми. Це створює додаткові можливості для українських свинарів на міжнародному ринку.

Україна може стати ключовим гравцем на ринку свинини, забезпечуючи стійкий дохід та додану вартість у розмірі 6 млрд євро щороку. Ще до 2015 року Україна займала чільне місце серед світових імпортерів свинини, відзначаючись вражаючим обсягом імпорту, що становив близько 300 тис. тонн на рік. Навіть бразильська свинина потрапляла на наш ринок. Тоді ми самі виробляли близько 700 тис. тонн свинини і споживали сумарно 1 млн тонн. Проте з приходом кризи і девальвацією гривні імпорт спав у рази, хоча Україна залишилася імпортером свинини.

Останні роки основними постачальниками свинини були країни Європейського Союзу, з Польщею, Бельгією, Нідерландами та Данією на чолі. Але зараз ситуація змінюється. Основними імпортерами і залишаються учасники Асоціації "М'ясної галузі", що є частиною м'ясопереробних підприємств. І це саме вони роблять перші кроки в якості експортерів української свинини. Це свідчить про певні зміни в галузі, адже ми готуємося до нового статусу - стати провідним експортером свинини в світі.

Цікаво, що, навіть при тому, що Україна в 20 разів більша за Бельгію за територією, на наших свинокомплексах до початку війни було вдвічі менше свиней, ніж у цій маленькій європейській країні. Це свідчить про потенціал розвитку українського свинарства та можливості стати гравцем на світовому ринку.

Перспектива розвитку свинарства може бути дуже обіцяною, особливо з урахуванням збільшення попиту на м'ясо свинини як в Україні, так і в багатьох інших країнах світу. Ось деякі ключові напрямки, які можуть вплинути на розвиток свинарства:

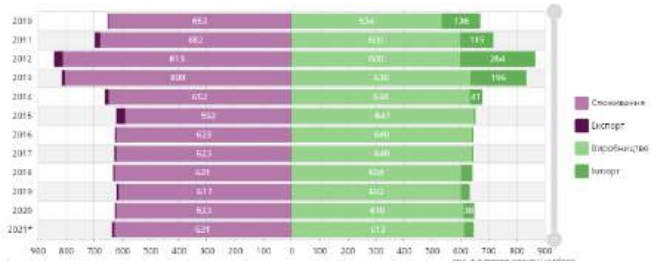

Рис 4. Баланси попиту та пропозиції свинини

Технологічний прогрес: Використання сучасних технологій у галузі свинарства, таких як автоматизація виробничих процесів, штучний інтелект, IoT (інтернет речей) та генетичні дослідження, може покращити продуктивність і забезпечити високу якість м'яса.

Стандарти якості і безпеки: Зростаюча увага до стандартів якості і безпеки харчових продуктів створює можливості для розвитку свинарства, яке відповідає вимогам споживачів і має відповідні сертифікати.

Екологічна стійкість: Розвиток екологічно стійкого свинарства, яке зменшує негативний вплив на довкілля, може стати пріоритетом у зв'язку з ростом екологічної свідомості суспільства та законодавчими обмеженнями.

Ефективне використання ресурсів: Оптимізація використання ресурсів, таких як земля, вода і корми, допоможе знизити витрати та покращити ефективність виробництва.

Ринкові можливості: Аналіз ринкових тенденцій і відповідних стратегій маркетингу може допомогти відкривати нові ринки збуту для свинини та її похідних продуктів.

Загалом, свинарство має потенціал для стійкого розвитку, особливо якщо враховувати сучасні технології, екологічні та якісні стандарти, а також потреби ринку.